

НЕДЕЛЧО ДРАГАНОВ ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ

chitanka.info

Погребението на чичо Васил се извършваше в новите гробища през най-горещия ден на века. Метеоролозите знаят, че веднъж на сто години някой летен ден в Европа може да се случи толкова горещ, колкото и най-знойният ден на екватора. Гробът на чичо Васил беше едва десетият поред, защото откриването на гробищата стана тази сутрин и наоколо не само че нямаше никакви дръвчета, но дори и тревичка още не бе поникнала. Леля Ана, цялата в черно, изглеждаше съсипана от скръб. Вярна съпруга на чичо Васил, тридесет години тя живя мирно и сговорно с мъжа си и занапред оставаше самичка, без близка душа; добрият бог не пожела да я дари с дечица. Иначе погребението обещавахе да мине при подобаваща тържественост. Гробищният хор — десетина охранени мъже, които напразно се опитваха да придадат тъжен израз на жизнерадостните си лица, чакаха да си изпълнят номера и получат хонорара си. Да изпрати чичо Васил до вечното му жилище бе дошъл много народ. Чичо Васил имаше голям род, от тия родове с традиции, които всички до един се събират на сватби, рождение или смърт. От цялата страна пристигнаха братя, сестри, братовчеди, племенници, снахи, сватове, кръстници и особено много стари хора, защото, както разправяха — нали знаете, че на погребения винаги се разказват такива истории, — в рода на чичо Васил, все здрави и яки хора, живеели по сто и повече години. Род на столетници — така разправяха. И макар че чичо Васил в деня на кончината си навършваше седемдесет години — той беше двайсет години по-стар от леля Ана, — неговата смърт в такава ранна възраст била голямо изключение. И наистина в сравнение с бабичките столетнички, които се трупаха около ковчега, чичо Васил си отиваше млад и зелен.

Поради многото народ погребението се бавеше: всички искаха да минат край покойника за последно прости. Но, боже мой, каква ужасна горещина! И нийде нямаше петънце сенчица да отдъхне за малко човек! Към обед дори и мухите, които жужеха наоколо, се изпокриха някъде. Забелязал съм, че от живите същества, населяващи нашата планета, само човек, когато се заинати, може да издържи на необикновен студ или на страшен пек.

Най-после дойде време да спуснат ковчега. Тогава излезе представителят на квартала. Пълен, но енергичен на вид, той започна речта си бавно, спокойно и натъртено, като всеки оратор, който

възнамерява да говори дълго. Така и излезе. Речта му, изпълнена с патос и жестове, продължи половин час: непростима грешка в тоя най-горещ ден на века. В началото кварталният отговорник обрисова образа на покойника като скромен, честен, отзивчив — какъвто завинаги ще остане в спомените ни. След това започна да изброява заслугите му в революционната борба. Тук ораторът повиши глас, не скъпеше думите си, защото известно е, че за мъртвеца се говори или нищо, или много хубаво. Забавляваше ме начинът, по който произнасяше „р“-то: утрояваше го и го въртеше в устата си, преди да го изплюе:

„Дррругари и дррругарки, днес ние се прррощаваме с големия ррреволюционеррр...“ Представи го, ни повече, ни по-малко, като изтъкнат световен борец за човешки правдини (стилът на оратора наистина бе малко старомоден); безброй пъти животът му висял на косъм, но презирайки опасностите, той не „вдигнал ррръце пред лицето на вррага“. И не спял ни през нощта, ни през деня, за да осигури „спокойствието на отговорррните нелегални дейци, пррриютени от него в дома му и търррсени под дърррво и камък от полицията“.

Гледах леля Ана. Когато ораторът описа покойния като добър и отзивчив човек, сълзите ѝ рухнаха още по-силно, защото чичо Васил наистина беше добър и отзивчив човек. Той имаше малка бакалница, продаваше на вересия, а мене често черпеше с бонбони. Но щом кварталният заговори за „изключителните му заслуги“ в борбата, сълзите ѝ пресъхнаха, лицето ѝ се изопна и тя неспокойно поглеждаше ту към оратора, ту към моите родители, чиито сериозни лица не промениха израза си.

Помня — защото вече бях голямо момче, — когато леля Ана и чичо Васил дойдоха да живеят в нашата махала. Купиха най-голямата и най-хубавата къща от цялата улица: не става дума за някакъв небостъргач, и тя беше едноетажна, както всички други, но по-широка, с четири-пет стаи. Нашите съкварталци ги приеха враждебно — сметнаха ги за забогатели селяни, дошли да се наживеят в града. Дори цяла година не стъпиха в бакалницата на чичо Васил, а предпочитаха да купуват от стария дюкян на бай Кузман, който удряше в кантара и надписваше сметките в тефтера си.

Бяхме най-близките им съседи и може би поради това нашите добре се отнесоха с тях, помогнаха им, така да се каже, да влязат в градския бит. И те се привързаха към нашето семейство. Леля Ана, тогава още млада, весела и общителна жена, бързо се сприятели с мама, която я заведе на кино и театър — за първи път в живота ѝ. Чичо Васил не се интересуваше от културни развлечения, но се радваше, когато жена му излизаше на разходка с нашите или отиваше на кино. Той беше по-нисък от жена си, пълничък, с изпъкнало коремче и навярно поради чувствителната разлика в годините между него и леля Ана се държеше като възрастен човек. Рядко слизаше в града. Но беше добряк и си живееха сговорно с леля Ана. Тя беше будна, природно интелигентна жена. Бързо придоби привички на гражданка, очите и ушите ѝ широко бяха отворени за всичко. Постепенно очите ѝ се отвориха и за някои други неща и тя влезе в „движението“, както казваха тогава. Всички по-важни нелегални дейци, които идваха от „центъра“, пренощуваха в къщата на леля Ана като място безопасно, вън от всяко подозрение. Чичо Васил, разбира се, нищо не знаеше. Тя му казваше, че това са гости на бай Стоян (баща ми), „пък нали виждаш, у тях е тясно и с тези три деца, които трябва да си готвят уроците“. Чичо Васил не можеше да откаже на добрите си съседи, които първи от цялата махала започнаха да купуват от бакалницата му. Мисля си, че понякога са му тежали тези чести гости, които и обядваха у тях, но си мълчеше. Горкият човечец, ако знаеше какви хора преспиваха в къщата му, сигурно би умрял от страх. С политика той не се занимаваше, не се изказваше гласно нито за едните, нито за другите, но беше заявил, че никой не ще го накара да се забърка в тая каша. Само ако знаеше, че до гуша бе потънал в „тая каша“!

Но след победата той узна. Беше като зашеметен. Ала бързо се опомни и се почувствува герой. И хората го смятаха за такъв, защото тая история „с гостите и роднините на бай Стоян“ беше наша, вътрешна работа. Така че след победата чичо Васил се радваше на всеобща почит и уважение. Другарите, които през онова трудно време намираха убежище в тяхната къща, станаха големци, известни на цялата страна. Понякога, особено през първите години, те идваха в дома на леля Ана да ѝ засвидетелствуват своето внимание. Тези посещения не убягнаха от бдителните погледи на съквартиралците. Пък и чичо Васил се погрижи да узнаят те какви хора е приемал в къщата си

през нелегално време. Леля Ана остана в сянка. Героят беше чичо Васил, защото естествено като глава на семейството на него се е дължало всичко. На леля Ана не ѝ бе грижа какво ще си мислят съквартирантите — тя си бе дала своето и си живееше мирно и тихо. Но, види се, смъртта на близък човек, освен голяма скръб, може да ни причини и неудобства от съвсем друго естество. Този ентузиазизиран оратор беше виновен за всичко. Увлече се. Думите му излизаха от устата с шум и трясък на водопад, с това тройно „ррр“, което просто ме убиваше. И ставаше все по-нетърпимо да се стои посред пладне под тропическото слънце, което сипеше огън точно върху главите ни.

„Нашият скъп ддрругаррр... в пърррвата ррредица на борррците...“ — повтаряше той едни и същи фрази и не се сещаше да спре. А ние вече се задушавахме, изнемогахме, притиснати от горещината. Сълзите на леля Ана пресъхнаха, отдавна премина и неудобството ѝ от думите на оратора за изключителните заслуги на чичо Васил. Сега тя неспокойно поглеждаше опиянения представител на квартала, който, изглежда, беше някаква специална натура — нехаеше за жегата. И не, нямаше намерение да спре. Думите му раждаха нови бойки думи, безкрайна невидима верига, дърпана от силата на вдъхновението. Накрая леля Ана се реши. Изправи се, отиде при оратора и тихичко му напомни, че е време да свършва речта си. Посочи му с умоляващ поглед събраните хора, плувнали в пот, притихнали и омаломощени, смазани от невероятната жегата. Милата леля Ана! Само тя, с нейното широко и разбиращо сърце, беше способна в тоя момент на такъв благороден жест.

Представителят на квартала се сепна. Излезе от ораторския си унес и огледа с нормални очи множеството. Сети се най-последно, вдигна ръка и изрева: „На колене, ддрругари, да почетем светлата памет на големия ррреволюционеррр!“ — и направи знак на хора да започва.

Народът с облекчение падна на колене. Маранята се изпълни с тържествени думи на познатата песен за падналите в неравна борба.

Хорът пееше. Главният разпоредител на церемонията, привел изразително глава, изглеждаше като издялан от камък, не помръдваше. Така минаха пет минути. Около мен костите на бабичките столетнички запукаха: „Пук, пук.“ Все повече очи търсеха оратора, но той, грамаден и дебел, продължаваше да стои на колене, внушителен, невъзмутим. Пред мен една бабичка изохка и седна на земята, след това се търкулна

още една старица и още една, и още една. И на мене, младеж в сравнение с тях, ми се искаше да седна, но не посмях. А наоколо — туп-туп и пак туп — бабичките се изтъркулваха върху напечената земя. Дявол да го вземе този представител на квартала, не беше с всичкия си!

Минаха десет минути и той все още не даваше никакъв знак. Най-последно двама души не издържаха, закашляха шумно и станаха. Всички това и чакахме. Веднага се изправихме като пияни върху изтръпналите си крака. Но не, не всички се вдигнахме. Десетина бабички си останаха скупчени на земята, така както се бяха изтъркулили. Неподвижни, черни купчинки, приковани завинаги о земята от остриите нажежени мечове на слънцето, което е извор на живот за цялата наша вселена, но което, изглежда, не обича да се шегуват с него.

Хорът продължаваше тържествено-тъжната песен за последно сбогом:

„Вий жертва паднахте в неравна борба.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.